

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในช่วงสองทศวรรษที่ผ่านมาสังคมไทยมีการเปลี่ยนแปลงอย่างใหญ่หลวง จากที่เคยเป็นสังคมเกษตรเข้าสู่ยุคสังคมเกษตร-อุตสาหกรรม ตามกระแสเปลี่ยนแปลงของโลกปัจจุบัน ทำให้ความต้องการช่างเทคนิคและนักเทคโนโลยีระดับสูงในตลาดแรงงานทวีจำนวนสูงขึ้นอย่างรวดเร็ว ในขณะที่การจัดการศึกษาของชาติไม่ได้รับการปรับปรุงให้เหมาะสม และทันกับความเป็นจริงตามความเรียกร้อง และความต้องการที่จะพัฒนาตนเองของนักศึกษาสาขาวิชาชีพ ซึ่งทวีความรุนแรงขึ้นทุกที จนกระทั่งรัฐบาลจำเป็นต้องตอบสนองด้วยการสถาปนาวิทยาลัยเทคโนโลยีและอาชีวศึกษาขึ้นในปี พ.ศ. 2518 โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะผลิตครูอาชีวศึกษาระดับปริญญา และให้การศึกษาทางด้านวิชาชีพทั้งในระดับปริญญาตรี และระดับประกาศนียบัตร ทำการวิจัยส่งเสริมการศึกษาทางด้านวิชาชีพและให้บริการทางวิชาการแก่สังคม สถานศึกษาในระดับปริญญาตรีประกอบด้วย 8 คณะ ได้แก่ คณะศิลปศาสตร์ คณะศึกษาศาสตร์ คณะเกษตรศาสตร์ คณะวิศวกรรมเทคโนโลยี คณะบริหารธุรกิจ คณะคหกรรมศาสตร์ คณะศิลปกรรม และคณะนาฏศิลป์และดุริยางค์ สำหรับการศึกษาในระดับต่ำกว่าปริญญาตรีมีสถานศึกษาที่เรียกว่าวิทยาเขต แยกย้ายกระจายกันอยู่ทั่วประเทศ 29 วิทยาเขต แยกออกเป็นวิทยาเขตประเภทช่างอุตสาหกรรม 10 แห่ง วิทยาเขตประเภทพาณิชย์กรรม 5 แห่ง วิทยาเขตประเภทคหกรรม 3 แห่ง และวิทยาเขตประเภทศิลปกรรม 1 แห่ง นับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2519 เป็นต้นมาจนถึงปี พ.ศ. 2526 ได้มีนักศึกษาประเภทในสาขาต่าง ๆ สำเร็จการศึกษาออกไปแล้วเป็นจำนวน 9,662 คน ในระดับปริญญาตรี และ 125,527 คน ในระดับประกาศนียบัตรทุกสาขา (วิทยาลัยเทคโนโลยีและอาชีวศึกษา 2528 : 5)

วิทยาลัยเทคโนโลยีและอาชีวศึกษา เป็นส่วนราชการที่มีหน้าที่รับผิดชอบจัดการศึกษาวิชาชีพแก่เด็กที่กำลังคนทั้งในระดับช่างเทคนิค และนักเทคโนโลยีขั้นสูงออกไปเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศ

การให้การศึกษาวิชาชีพด้านอาชีวศึกษานอกจากจะให้ความรู้ทางด้านวิชาการแล้ว จะต้องสร้างทักษะในด้านวิชาชีพนั้น ๆ ให้แก่ผู้เรียนด้วย (พรทิพย์ อีรวรางกูร 2516 : 1 -2) จริงอยู่ถึงแม้ว่าจะมีอาคารสถานที่ โรงฝึกงาน และเครื่องมือเครื่องจักรอย่างพร้อมเพรียง ยกตัวอย่าง เช่น การเรียนในสาขาช่างอุตสาหกรรม นักศึกษาอาจศึกษาโดยฝึกปฏิบัติจากของจริง ได้แก่ การปฏิบัติงานของเครื่องจักรเครื่องยนต์ หรือศึกษาวิชาการบางอย่างที่ซับซ้อน ถ้าใช้สื่อทางสไลด์ทัศนศึกษา เช่น สไลด์ ภาพยนตร์ โทรทัศน์ แสดงการทำงานของเครื่องจักร เครื่องยนต์ และสิ่งอื่นที่ยุ่งยากซับซ้อน จะช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจได้อย่างถูกต้อง ชัดเจนและจดจำได้ดียิ่งขึ้น และสื่อเหล่านั้นสามารถนำมาใช้สอนทบทวนซ้ำอีกได้หลายครั้ง อีกประการหนึ่งวิทยาลัย เทคโนโลยี และอาชีวศึกษา มีสถานศึกษาด้านอาชีวศึกษากระจายอยู่ตามภูมิภาคต่าง ๆ ซึ่งแหล่งค้นคว้า ศึกษาเพิ่มเติมและอุปกรณ์การศึกษาอยู่ในขอบเขตที่จำกัด จะทำให้เกิดความแตกต่างในด้านวิชา ความรู้ระหว่างสถานศึกษาที่สอนในสาขาวิชาเดียวกันขึ้น

ในบรรดาสื่อการสอนในปัจจุบัน โทรทัศน์นับว่าเป็นสื่อที่ได้เปรียบกว่าสื่ออื่นในการเสริมการศึกษา และเสริมสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ฝึกทักษะมีอิทธิพลต่อทัศนคติของผู้เรียน (Franklin Dunham 1985 : 1) เพราะโทรทัศน์สามารถแสดงภาพได้เหมือนของจริง และเกิดประทับใจได้ เรียงร้อยให้เกิดความเชื่อ ความสนใจ ความเลื่อมใส สามารถชักจูงให้คล้อยตามได้ง่ายกว่าสื่ออื่น ทำให้ผู้ชมเกิดความจำติดตาได้นาน (เฉลิม สุทธิรักษ์ 2510 : 39) นอกจากนี้ สิ่งที่น่าสนใจหรือเสนอในรายการโทรทัศน์สามารถทำให้มีคุณค่าต่อความสนใจของผู้ดูโดยใช้เทคนิค อุปกรณ์ทางโทรทัศน์ซึ่งเป็นส่วนสำคัญในการสร้างความสนใจให้ติดตามรายการนั้น ๆ (JA. Harrison 1966 : 122) และโทรทัศน์เป็นสื่อการสอนที่สามารถนำเอาสื่อการสอนหลายอย่างมาใช้ร่วมกันอย่างสะดวกเป็นการใช้สื่อที่เรียกว่าสื่อประสม ทำให้เกิดการเรียนรู้ที่สมบูรณ์ สื่อประสมที่นำมาใช้ เช่น ภาพยนตร์ สไลด์ ฟิล์มสตริป เทปบันทึกเสียง รูปภาพ แผนภูมิ แผนสถิติ ของจริง หุ่นจำลอง หรืออุปกรณ์อื่น ๆ (สุโขทัยธรรมมาธิราช 2523 : 328) ซึ่งเหมาะสมอย่างยิ่งกับการศึกษาด้านอาชีวศึกษา เพราะโทรทัศน์สามารถเสนอเนื้อหาที่เป็นทั้งคำบรรยาย และการทดลองสาธิตพร้อมกันได้ นอกจากนี้ โทรทัศน์ยังช่วยให้ผู้เรียนเห็นการทดลอง การปฏิบัติการในห้องฝึกงาน ได้ชัดเจนพร้อม ๆ กัน โดยผู้สอนไม่จำเป็นต้องทำซ้ำ ๆ หลายครั้ง (อุทัย นุกประเสริฐ 2514 : 59)

จากรายงานการใช้โทรทัศน์ศึกษาของ ซินติเนติ พับลิกสกูล ในปี ค.ศ. 1960 (Cincinnati Public School 1960 : 38) ปรากฏว่า การสอนทางโทรทัศน์ได้ผลมากกว่าการสอนแบบเดิม และสามารถให้โทรทัศน์สอนเด็กที่มีความรู้ความสามารถทุกระดับได้ โดยเฉพาะด้วยเหตุผลที่ว่า การรับรู้ของมนุษย์เราเกิดจากการได้เห็นร้อยละ 75 การได้ยินร้อยละ 13 จากการสัมผัสร้อยละ 6 จากกรร้อยละ 3 จะเห็นได้ว่าโทรทัศน์สามารถให้ทั้งการเห็นและการได้ยินรวมผลแล้วจะได้ถึงร้อยละ 88 (อรรถพร เขียรถาวร 2520 : 117) ซึ่งนับได้ว่าโทรทัศน์เป็นสื่อการศึกษาที่ดีที่สุด เอดการ์ เดล (Edgar Dale 1954 : 50) ได้นับเอาโทรทัศน์เป็นอุปกรณ์ทางการศึกษาอย่างหนึ่ง โดยได้จัดลำดับที่ 7 ของกรวยประสบการณ์ (Cone of Experience) ซึ่งเรียกว่าโทรทัศน์เพื่อการศึกษา

การจัดรายการโทรทัศน์การศึกษาแบ่งออกเป็นประเภทตามความมุ่งหมายมีอยู่

2 ประเภท คือ

1. รายการประกอบการสอนโดยตรง คือรายการโทรทัศน์ที่สอนตรงตามหลักสูตรทั้งหมด ถ้าผู้เรียนติดตามบทเรียนไปตลอด จะได้รับความรู้ตรงตามหลักสูตรที่กำหนดไว้

2. รายการเสริมความรู้ คือรายการโทรทัศน์ที่ส่งเสริมการเรียนประกอบการสอนของครูเพื่อให้ผู้เรียนได้ความรู้ในวิชาต่าง ๆ ในหลักสูตรที่ทับซ้อนหรือเป็นส่วนใดส่วนหนึ่งของหลักสูตรที่ใช้ในโรงเรียน (วิไลพร อีร์พันธุ์ 2514 : 16) การผลิตรายการโทรทัศน์การศึกษาทั้งสองประเภทจะมีลักษณะการผลิตอยู่ 2 ลักษณะ คือรายการสด (Live Program) และรายการที่บันทึกโดยเทปโทรทัศน์ (Video Tape Recorder) แต่การผลิตแบบรายการสดทำให้รายการอาจไม่สมบูรณ์นัก อาจมีการผิดพลาดแล้วแก้ไขถ่ายซ้ำใหม่ไม่ได้ ดังเช่นการจัดรายการโทรทัศน์การศึกษาของเทศบาลนครกรุงเทพฯ เคยประสบมาแล้ว (วิไลพร อีร์พันธุ์ 2514 : 83) ในปัจจุบันจึงนิยมผลิตโดยใช้เทปโทรทัศน์ ทั้งนี้เพราะสามารถแก้ไขข้อบกพร่องและสะดวกในการตัดต่อเรื่องลำดับภาพใหม่ พร้อมกับสามารถเพิ่มเทคนิคพิเศษเข้าไปได้ สำหรับประโยชน์ของเทปโทรทัศน์ในด้านที่เกี่ยวกับการศึกษาโดยตรงคือ

1. สามารถที่จะนำการสอนของครู ซึ่งอาจจะเป็นการสอนหรือการสาธิต กลับมาฉายซ้ำให้นักเรียนดูได้หลายครั้ง
2. สามารถบันทึกรายการสอน เพื่อนำกลับมาใช้กับชั้นเรียนที่มีความต้องการที่จะทบทวนบทเรียนนั้น ๆ
3. การบันทึกการสอนทั่วไปทั้งภายในและภายนอกประเทศ สำหรับการเรียน เป็นรายบุคคล หรือการเรียนตามชั้นเรียน
4. การบันทึกการเรียนการสอนของครูในชั้นเรียนหรือกิจกรรมต่าง ๆ ของนักเรียน แล้วนำมาเปิดทบทวนเป็นการช่วยวิเคราะห์ และประเมินผลเพื่อการเปรียบเทียบ และปรับปรุงการเรียนการสอนให้ดีขึ้น (มนต์ทิพย์ ดวงเด่น 2516 . 21)

เทปบันทึกรายการต่าง ๆ เมื่อไม่ต้องการใช้รายการนั้นแล้วก็สามารถที่จะลบ และบันทึกรายการอื่นได้ใหม่ และในขณะเดียวกัน เทปโทรทัศน์ยังสามารถใช้แลกเปลี่ยน รายการสอนทางโทรทัศน์ระหว่างสถาบันการศึกษาอื่น ๆ ที่มีลักษณะวิชาที่คล้ายคลึงกันได้ อีกด้วย

นอกจากนี้ เทปโทรทัศน์ยังมีคุณสมบัติที่คล้ายกับคุณสมบัติที่เด่นของภาพยนตร์ คือ

1. สามารถแสดงให้เห็น และเข้าใจในสิ่งที่ เป็นของจริงและดูด้วยตาไม่เข้าใจ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า

- 1.1 สิ่งที่เล็กเกินไป สามารถถ่ายผ่านกล้องจุลทรรศน์ได้
- 1.2 สิ่งที่ใหญ่เกินไป สามารถถ่ายย่อลงได้
- 1.3 การเคลื่อนไหวบางอย่าง ไม่สามารถจะเห็นด้วยตาของเรา เช่น ลูกปืน การงอกของราก การบานของดอกไม้ ก็สามารถถ่ายให้เห็นได้
- 1.4 ของบางอย่างดูจริงไม่ได้ เพราะเข้าไปไม่ถึง เช่น การทำงานของหัวใจ การหมุนเวียนของโลหิต ก็สามารถถ่ายแบบแอนิเมชัน (Animation) ให้เห็นชัดเจนและเข้าใจ (สุโขทัยธรรมมาธิราช 2523 : 281) นอกเหนือจากนั้น เทปโทรทัศน์ยังมีคุณสมบัติที่เด่นเหนือกว่าภาพยนตร์ คือมีราคาถูกกว่า สามารถเล่นกลับได้ทันทีที่ถ่ายเสร็จ ทำเทคนิคพิเศษได้ง่ายและมากกว่า และเทปโทรทัศน์ยังเป็นสื่อที่จะมีการพัฒนาไปอีกไกล

แต่ภาพยนตร์เป็นสื่อที่ได้พัฒนามาจนถึงขั้นสุดท้ายแล้ว (Bryan Brambling 1982 : 77)

ด้วยคุณสมบัติที่ดีเด่นของการใช้โทรทัศน์เพื่อการศึกษาดังกล่าว มหาวิทยาลัย
เปิดของประเทศไทย คือ มหาวิทยาลัยรามคำแหง และมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมิกราช
ได้ใช้โทรทัศน์การศึกษาเป็นสื่อที่สำคัญในการเรียนการสอน รวมทั้งมหาวิทยาลัยปิของ
ไทยหลายแห่ง ได้ใช้สื่อการสอนทางโทรทัศน์ประกอบการเรียนการสอนมากขึ้น

การผลิตรายการโทรทัศน์การศึกษานั้น แตกต่างจากการผลิตรายการโทรทัศน์
แบบบันเทิงทั่วไป เพราะผู้ที่เกี่ยวข้องทั้งหมดจะต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ประสบการณ์ทั้งทาง
ด้านการเรียนการสอน และทางด้านโทรทัศน์ (Alan Hancock 1971 : 111) ฉะนั้น
การผลิตรายการโทรทัศน์การศึกษาให้ได้ดี มีคุณค่าต่อการศึกษาสูงสุดนั้น ควรจะต้องมีหน่วยงาน
ที่ทำการนี้โดยเฉพาะ เพื่อเป็นศูนย์รวมบุคลากรวัสดุอุปกรณ์ในการผลิต และบริการสื่อด้าน
โทรทัศน์การศึกษา

หากวิทยาลัยเทคโนโลยี และอาชีวศึกษา ซึ่งเป็นสถาบันการศึกษาวิชาชีพที่มี
นักศึกษาในความรับผิดชอบในระดับปริญญาตรี และระดับประกาศนียบัตร รวมกันในปีการศึกษา
2527 เป็นจำนวนถึง 57,009 คน (วิทยาลัยเทคโนโลยีและอาชีวศึกษา 2528 : 5)
มีหน่วยงาน ซึ่งเป็นศูนย์กลางในการผลิตรายการโทรทัศน์การศึกษา บันทึกลง เทปโทรทัศน์
แล้วส่งไปยังคณะ/วิทยาเขตต่าง ๆ ที่มีกระจายอยู่ทั่วประเทศเพื่อประกอบการสอนโดย
โทรทัศน์วงจรปิด รวมทั้งสามารถผลิตรายการไปออกอากาศยังสถานีโทรทัศน์เพื่อการศึกษา
อีกโสดหนึ่งด้วย

สรุปแล้วศูนย์ผลิตรายการโทรทัศน์การศึกษาจะมีประโยชน์ และทำหน้าที่ดังต่อไปนี้

1. เป็นศูนย์กลางในการผลิตรายการโทรทัศน์การศึกษาประกอบการสอนรายวิชา
ในระดับใดระดับหนึ่งโดยตรง และรายการเพื่อความรู้อื่นๆทั้งใน และนอกหลักสูตรบันทึกลง
ลง เทปโทรทัศน์บริการไปยังคณะ/วิทยาเขต เพื่อใช้ในโทรทัศน์วงจรปิด หรือส่งไปออกอากาศ
ยังสถานีโทรทัศน์เพื่อการศึกษา

2. เป็นศูนย์ประสานงานทางด้านวิชาการของคณะ/วิทยาเขต ในด้านการผลิตสื่อการสอนทางโทรทัศน์
3. เป็นแหล่งผลิตรายการโทรทัศน์การศึกษาที่มีคุณภาพ และได้มาตรฐาน
4. เป็นศูนย์กลางในการบริการสื่อการสอนทางโทรทัศน์แก่ทุกคณะ/วิทยาเขต
5. เป็นศูนย์กลางในการแลกเปลี่ยนสื่อการสอนทางโทรทัศน์ระหว่างสถาบันการศึกษาต่าง ๆ
6. เป็นสถานที่ฝึกงานของนักศึกษาที่กำลังศึกษาในวิชาที่เกี่ยวข้องกับโทรทัศน์

อนึ่ง ในปี พ.ศ. 2528 รัฐบาลได้เปิดสถานีโทรทัศน์ช่อง 11 ของกรมประชาสัมพันธ์ เพื่อการศึกษาโดยเฉพาะ ซึ่งรายการที่ออกอากาศนั้นจะผลิตโดยสถานีเองส่วนหนึ่ง แต่ส่วนใหญ่จะเป็นรายการที่ผลิตจากสถาบันการศึกษาต่าง ๆ ทั้งของทบวงมหาวิทยาลัย และกระทรวงศึกษาธิการ ส่งไปออกอากาศ/ซึ่งวิทยาลัยเทคโนโลยีและอาชีวศึกษา เป็นสถาบันการศึกษาหนึ่งที่สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ มีหน้าที่จะต้องผลิตรายการ 2 รายการ เพื่อส่งออกอากาศในแต่ละอาทิตย์ (วิทยาลัยเทคโนโลยีและอาชีวศึกษา 2528) ซึ่งในปัจจุบันทางวิทยาลัยฯ ยังขาดสถานที่ วัสดุอุปกรณ์ที่สมบูรณ์ รวมทั้งบุคลากรสำหรับผลิตรายการดังกล่าวโดยเฉพาะ

จากเอกสารและความสำคัญข้างต้น ทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาวิจัยรูปแบบการจัดตั้งศูนย์ผลิตรายการโทรทัศน์การศึกษาของวิทยาลัย เทคโนโลยีและอาชีวศึกษา

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อนำเสนอรูปแบบการจัดตั้งศูนย์ผลิตรายการโทรทัศน์การศึกษาของวิทยาลัย เทคโนโลยีและอาชีวศึกษา

ขอบเขตของการวิจัย

1. กลุ่มตัวอย่างประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นผู้บริหารและอาจารย์จากสถานศึกษาสังกัดวิทยาลัย เทคโนโลยีและอาชีวศึกษา ในปีการศึกษา 2529

2. รูปแบบเสนอแนะ การจัดตั้งศูนย์ผลิตรายการโทรทัศน์การศึกษาในชั้นปี

ครอบคลุมหลักการ และเหตุผล แนวคิดในการจัดตั้งศูนย์ สถานภาพของศูนย์และงบประมาณ การดำเนินการจัดตั้ง ขอบข่ายการดำเนินงานการจัดและผลิตรายการ งบประมาณที่ใช้จัดตั้ง

คำจำกัดความของการวิจัย

1. ศูนย์ผลิตรายการโทรทัศน์การศึกษา หมายถึง หน่วยงานที่ทำการผลิตรายการโทรทัศน์ เพื่อประกอบการสอนรายวิชาในระดับใดระดับหนึ่งโดยตรงและรายการเพื่อความรู้อื่นๆ เพื่อใช้กับโทรทัศน์วงจรปิดและวงจรเปิด เป็นศูนย์ประสานงานด้านวิชาการในการผลิตและบริการสื่อการสอนทางโทรทัศน์ รวมทั้ง เป็นสถานที่ฝึกงานของนักศึกษาที่กำลังศึกษาในวิชาที่เกี่ยวข้องกับโทรทัศน์ของวิทยาลัย เทคโนโลยีและอาชีวศึกษาตลอดจน เป็นศูนย์กลางในการแลกเปลี่ยนสื่อการสอนทางโทรทัศน์ระหว่างสถาบันการศึกษาต่าง ๆ

2. วิทยาลัย เทคโนโลยีและอาชีวศึกษา หมายถึง หน่วยงานซึ่งมีฐานะ เป็นกรม ในกระทรวงศึกษาธิการ มีหน้าที่ดังนี้

2.1 ผลิตครูอาชีวศึกษาระดับปริญญาตรี

2.2 ให้การศึกษาทางด้านวิชาชีพทั้งระดับปริญญาตรี และประกาศนียบัตร

ชั้นสูง

2.3 ทำการวิจัย ส่งเสริมการศึกษา ทางสถานวิชาชีพ และให้บริการทางวิชาการแก่สังคม

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย

1. เพื่อ เป็นแนวทางในการดำเนินการก่อตั้งศูนย์ผลิตรายการโทรทัศน์การศึกษาของวิทยาลัย เทคโนโลยีและอาชีวศึกษา

2. เพื่อ เป็นแนวทางสำหรับสถาบันอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาในการที่จะก่อตั้งศูนย์ผลิตรายการโทรทัศน์การศึกษา